

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Izobraževanje

PRESOJA VPLIVOV NA KULTURNO DEDIŠČINO

Ljubljana, 24. 11. 2021

Presoja vplivov na
arheološko dediščino in
arheološke ostaline

Helena Štih

Pojmi

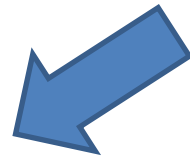
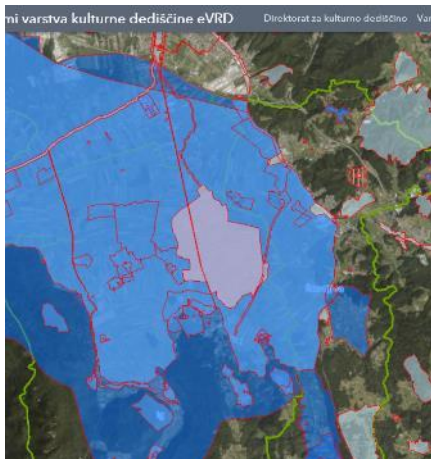
Arheološka ostalina je vse, kar bi lahko imelo/ima lastnosti dediščine (arheološki potencial):

- premične narave (artefakti)
- nepremične narave (zid, kurišče ipd.)

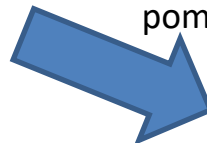
Arheološko najdišče je originalni kraj deponiranja in odkrivanja arheoloških ostalin.

PREDHODNE ARHEOLOŠKE RAZISKAVE (PAR) ZA OCENO ARHEOLOŠKEGA POTENCIALA + ARHEOLOG KONSERVATOR NA ZVKDS (STROKOVNA IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA)

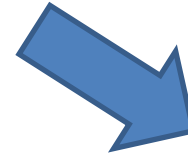
ARHEOLOŠKA DEDIŠČINA
(registrirano arh. najdišče + arh. ostaline)

poseben pomen

KULTURNI SPOMENIK:

- LOKALNEGA POMENA
- DRŽAVNEGA POMENA

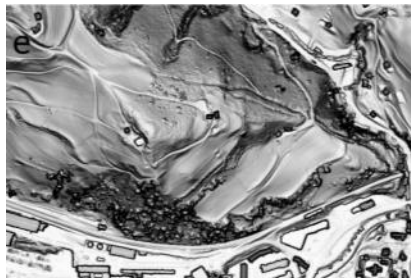
arheološke ostaline kot potencial

Predhodne arheološke raziskave

Definicija: PAR so raziskave pred posegom v prostor ali pred graditvijo

- PAR za identifikacijo/oceno arheološkega potenciala - PAR 1-7 (izven najdišč), neinvazivne oz. šibko invazivne metode, zagotovi MK
- PAR za vrednotenje arheološkega potenciala in določitev ukrepov varstva - PAR 8-13 (na najdiščih), invazivne metode, zagotovi investitor posega
- PAR za nadzorovano odstranitev arheoloških ostalin - PAR 14 (skrajni ukrep varstva) , nadzorovano uničenje arh. ostalin, zagotovi investitor posega

Predhodne arheološke raziskave – PAR 1-7

PAR za identifikacijo/oceno arheološkega potenciala:

PAR 1-4:

- historična analiza
- analiza obstoječih podatkov
- GIS analize
- metode daljinskega zaznavanja – LIDAR, termokamera ipd.

PAR 5-7:

- ekstenzivni terenski pregled površin (površinski pregled v zbiralnih enotah 50 x 10m, kopanje jamic v mreži 50m x 10m, 0,4 x 0,4 x 0,4m)
- geofizikalne raziskave – georadarska metoda, magnetna metoda ipd. - ekstenzivno

Predhodne arheološke raziskave – PAR 8-13, PAR 14

PAR za vrednotenje arheološkega potenciala = PAR za določitev ukrepov varstva:

PAR 8-13:

- intenzivni terenski pregled (površinski pregled v zbiralnih enotah dimenzij 10 x 10 metrov, podpovršinski pregled v zbiralnih enotah dimenzij 10 x 10 metrov s kopanjem jamic 0,4 x 0,4 x 0,4 metrov)
- vrtanje in ročno kopanje v mreži 10 x 10 m (ročni izkop sond dimenzij 1 x 1 x 1 meter in vrtanje jedrnih vrtin)
- strojno kopanje z dokumentiranjem (arheološko dokumentiranje profila strojno izkopanega jarka)
- geofizikalne raziskave (georadarska metoda, upornostna metoda, magnetna metoda itd.) – intenzivno

PAR za nadzorovano odstranitev pred posegi v prostor:

PAR 14:

- nadzorovana odstranitev – izkopavanja, nadzor ob gradnji in podobno

Odločitev o uvedbi postopka CPVO/PVO

- standardizacija (PVO poseg ali DPN)
- optimizacija (zdrav razum)

DA

NE

odločba MOP, Sektor za okoljske presoje

pomanjkljivi podatki:

- PAR 1-7, zagotovi MK – vpis v register dediščine
- PAR 8-13 na najdišču, če ni možna presoja, zagotovi investitor

znani podatki

Vsebinjenje

- nujno sodelovanje služb za varstvo dediščine.
- obravnava vplivov na arheološke ostaline naj se izvaja ločeno od obravnave vplivov na ostalo dediščino.

Možnosti presoje vplivov:

- 1. ločimo znane podatke od neznanih:
 - presoja na kulturno dediščino (vključno z arheološkimi najdišči)
 - presoja na arheološke ostaline
- 2. ločimo drugo dediščino od arheološke:
 - presoja na kulturno dediščino, ki ni arheološka dediščina
 - presoja na arheološko dediščino in arheološke ostaline

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO
Kotnikova ulica 10, 1000 Ljubljana
T: 01 306 90 00
F: 01 306 55 01
E: mk@mk.gov.si
www.mk.gov.si

Poslovni center MKK
Slovenske Republike Slovenija
Slovenska cesta 53, 07 00 da na 09 00
Pomen: redno delo (D: 01 0000)
Čas uradnega delanja: 07 00 - 15 00
IME: MKK, spletna stran: 00200-1000702

Nastanek: 07. septembra

Številka: 35602-10/2018/008
Datum: 5. 10. 2021

Zadeva: Mnenje o izhodiščih/vsebinjenju za izdelavo okoljskega poročila za državno prostorsko načrtovanje za HE Suhadol, HE Trobovje in HE Renke na srednji Savi

Dne 20. 8. 2021 smo prejeli vašo vlogo, št. 354106-02/2020-2540-10 z dne 13. 8. 2021, s katero nas pozivate, da podamo mnenje o izhodiščih/vsebinjenju za izdelavo okoljskega poročila za državno prostorsko načrtovanje za HE Suhadol, HE Trobovje in HE Renke na srednji Savi.

V vlogi je naveden nacrtv spletnega mesta/stran, na katerem se nahaja dokumentacija, ki naj bi bila upoštevana kot izhodišče za pripravo okoljskega poročila.

Okoljsko poročilo za DPN za HE Suhadol, HE Trobovje in HE Renke na srednji Savi, 1. faza Analiza prostora, razpisnih pogojev, prostorskih parametrov in izvleček vsebinjereja, podjetje Aquarius d.o.o., št. razpisa 1465/21-OP, julij 2021.

Členom smo prebrali v sodelovanju z ZAVNOŠ DL Ljubljana in OK, Leta. Po pregledu 1. faze okoljskega poročila ugotavljamo, da poglavje 3.6 Kulturna dediščina vsebuje obsežno zakonodajo s področja varstva kulturne dediščine, seznam varovanih enot kulturne dediščine iz RND na dan 30.09.2021 z opisi in varovanih režim, karte domnevi kulturne dediščine in seznam arheoloških poročil prodornih arheoloških raziskav za obkrožen arheološkega področja, ki so že bile izvedene na obravnavanem območju.

V nadaljevanju pa v sklopu vsebinjereja pozajamo pripombe, ki jih je potrebno upoštevati pri pripravi okoljskega poročila. V seznamu enot dediščine manjka navedba enote kulturne dediščine:

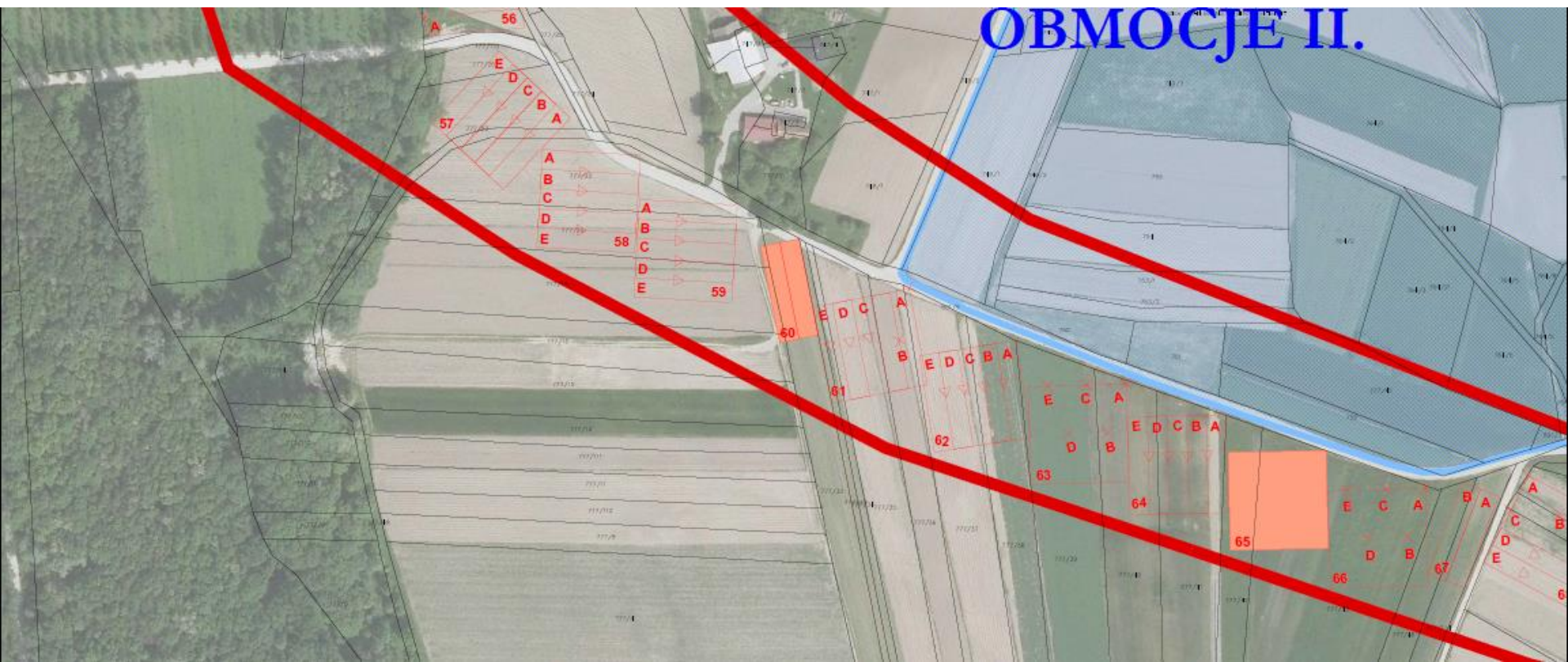
ESD	IME	REŽIM	PODREŽIM
24130	Ponovko - Toplar jugozahodno od koga	podščina	stavbna dediščina

Okoljsko poročilo mora poleg vplivov na dediščino v območju posega presoati tudi vpliv izvedbe prostorskega akta na dediščino na širšem območju.

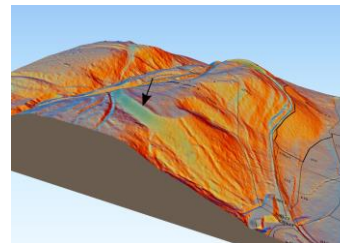
Podatki o planu

- Območje plana (obvezno za izvedbo terenskega dela PAR)
- Značilnosti plana (točkovni posegi (DV), emisije in podobno)

Podatki o stanju arheološke dediščine in arheoloških ostalin

- ohranjanje arheoloških ostalin v njihovem prvotnem okolju
- izvedba neinvazivnih arheoloških raziskav - prednost pred invazivnimi

- podatki o arheološki dediščini in arheoloških ostalinah in režimi izhajajo:
 - za arheološki spomenik – iz akta o razglasitvi
 - za registrirano arheološko najdišče – iz prostorskega akta
 - za arheološke ostaline – iz ZVKD-1 (obvezna ohranitev)

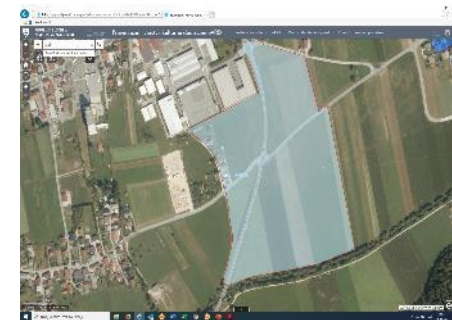
• dodatni podatki:

- Izvedba dodatnih PAR 1-7 za oceno potenciala:

- **strateški plani:** PAR se praviloma ne izvajajo
- **državni prostorski načrti:**
 - če ni CPVO postopka, se PAR 1-7 ne izvajajo
 - če je CPVO in PVO postopek: PAR 1-4 v fazi CPVO, PAR 5-7 v fazi PVO
 - če je CPVO (PVO pa ne oz. je PVO v fazi projektiranja): PAR 1-7 v fazi CPVO
- **občinski prostorski načrti in občinski podrobni prostorski načrti:**
 - če je CPVO postopek zaradi PVO posega: PAR 1-7 v fazi CPVO

- Izvedba dodatnih PAR 8-13 za vrednotenje potenciala

- kadar izvedba PAR ni smiselna (plazovitost in podobno) se jih ne izvede ali se jih izvede z drugo metodo)

Okoljski cilji plana

Pasivno varstvo arheoloških ostalin (umik plana iz registriranega arheološkega najdišča, preprečevanje posegov, s katerimi bi se poslabšale možnosti za varstvo)

Aktivno varstvo arheoloških ostalin (prezentacija arheoloških ostalin, zagotavljanje možnosti za razumevanje dediščine in podobno)

Merila vrednotenja

Pri presoji vplivov na arheološke ostaline se uporabi:

- **ocena A** (kadar se poseg v celoti izogne arheološkim najdiščem, tudi tistim, opredeljenim s PAR za oceno potenciala)
- **ocena B** (kadar se posega v robni del predhodno raziskanega najdišča, kjer ni bilo arheoloških ostalin)
- **ocena C** (kadar se posega v robni del najdišča in so kot omilitveni ukrep pred posegi izvedene PAR za vrednotenje arheološkega potenciala na arheološkem najdišču, rezultati pa omogočajo poseganje v najdišče)
- **oceni D in E** pomenita bistven oziroma uničujoč vpliv, ki ga ni mogoče odpraviti z omilitvenimi ukrepi
- **ocena X** se uporabi v primerih, ko PAR, potrebne za oceno vplivov na arheološke ostaline še niso izvedene oziroma niso pridobljeni rezultati, ki bi jih okoljsko poročilo lahko presojalo, zato z oceno X ugotovimo, da vpliva na arheološke ostaline ni možno presojati.

Ugotavljanje vplivov

Presoja vplivov na arheološke ostaline naj bo **samostojna** (zaradi specifičnosti obravnave podatkov in procesa njihove pridobitve) in ločena od presoje vplivov na ostalo dediščino, lahko pa je združena s presojo vplivov na arheološko dediščino.

Končna ocena vplivov na kulturno dediščino je lahko skupna.

Presoja naj temelji na:

- dostopnih podatkih
- rezultatih predhodnih arheoloških raziskav
- nadaljnjih ukrepov za varstvo arheoloških ostalin.

Če so bila na podlagi PAR za oceno potenciala registrirana nova arheološka najdišča, se njihova obravnava vključi v tisti del okoljskega poročila, ki obravnava arheološko dediščino. Skladno z rezultati se po **potrebi korigira tudi plan/načrt.**

Omilitveni ukrepi

Preprečitev negativnih vplivov:

- umik prostorske ureditve, posega, rešitve ali programskega izhodišča iz arheološkega najdišča
- lokacijske izboljšave (preusmeritev posega v že degradirana ali premalo izkoriščena območja)
- izločitev nesprejemljivih alternativ
- iskanje konceptualno drugačnih rešitev – sprememba razvojnega koncepta, iskanje alternativ,

Zmanjševanje negativnih vplivov:

- povečanje oddaljenosti od arheološkega najdišča (vizualni vpliv)
- zmanjšanje posega oziroma zmogljivosti (infrastrukturnih objektov)

Obveza izvedbe dodatnih arheoloških raziskav za vrednotenje arheološkega potenciala (za potrebe pridobitve informacij v zvezi z varstvom)

Predstavitev/prezentacija ostalin „in situ“, prilagoditev projektov
Nadomestni, izravnalni ukrepi

Nadzorovana odstranitev arheoloških ostalin ali nadzor ob gradnji kot skrajni ukrep varstva

Viri fotografij (po vrstnem redu predstavitve):

- Rob, arheološko najdišče Gradiški vrh, rimski zaporni zid (Claustra Alpinum Iuliarum) na lokaciji Kobilji curek, arhiv ZVKDS, CPA, foto Maja Lavrič (naslovna fotografija)
- https://www.google.com/search?q=njiva&client=firefox-b-e&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=KcInuj_74fPRcM%252CfqaJoZxs5i6Fxm%252C_%253Ba54s0LdcxVE0QM%252Ct50Z1unreaq_BM%252C_%253BwqD0jWZBeVgoNM%252CL-pCn_w-Kla4zM%252C_%253BRxU5emC2HMQDHM%252CfQWtcDWOp5UozM%252C.&vet=1&usg=AI4_-kSpyFOWTy-f-e1F0XnENHBvBoTsxQ&sa=X&ved=2ahUKEwiC9NnZpJz0AhVMzKQKHYSABrsQ_B16BAg3EAE#imgsrc=KcInuj_74fPRcM
- <https://museu.ms/collection/object/37197/kamnito-oroenje?pUnitId=9>
- Ministrstvo za kulturo, Pravni režimi varstva kulturne dediščine eVrd
<https://gisportal.gov.si/portal/apps/webappviewer/index.html?id=403a54629867466e940983d70a16ad9e>
- Mengeš in Trzin skozi čas, StaneStražar, Mengeš, Trzin: Krajevna skupnost, 1993
- Mengeš in Trzin skozi čas, StaneStražar, Mengeš, Trzin: Krajevna skupnost, 1993
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Franciscejski_kataster
- arhiv ZVKDS, CPA, Gašper Rutar
- arhiv ZVKDS, CPA, Maja Lavrič
- <https://cvinger.net/#page=talilnice>
- <https://zon.si/most-v-jevnici-odprt/>
- arhiv ZVKDS, CPA
- <https://siol.net/digisvet/novice/ivan-sprajc-se-blizje-odgovorom-o-vzponu-in-padcu-napredne-srednjeameriske-civilizacije-video-451187>
- arhiv ZVKDS, CPA
- arhiv ZVKDS, CPA
- Ministrstvo za kulturo, Pravni režimi varstva kulturne dediščine eVrd
- https://www.google.com/search?q=arheolo%C5%A1ke+raziskave&tbm=isch&ved=2ahUKEwignr3gvJz0AhUo-YUKHZhLAIYQ2-cCegQIABAA&oq=arheolo%C5%A1ke+raziskave&gs_lcp=CgNpbWcQAZIECAAQGDHCAAQGBCLA1ChDViQGmD8HWgAcAB4AIABaIgBqAaSAQXqMC4xmAEAoAEBqgELZ3dzLXdp-ei1pbWe4AQPAQE&scient=img&ei=I22TYeCAEKjylwSY14mwAg&bih=1188&biw=2144&client=firefox-b-e#imgsrc=uy6KioUClm-XyM
- <https://www.delo.si/novice/slovenija/z-mostisci-in-naturo-proti-daljnovidu-cez-barje.html>
- <https://www.radolca.si/sl/aktivnosti/pohodnistvo/tematske-poti/arheoloska-pot-mosnje>
- https://www.google.com/search?q=rogoza+avtocesta&client=firefox-b-e&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwid_9Suwpz0AhU3g_OHHVoGAI8Q_AUoAXoECAEQAw&biw=2144&bih=1188&dpr=0.9#imgsrc=qYxMd0JnFaSzOM
- https://www.google.com/search?q=ajdovski+gradec&client=firefox-b-e&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwirhp6jv5z0AhWAiv0HHXdKA5QQ_AUoAXoECAEQAw&biw=2144&bih=1188&dpr=0.9#imgsrc=g1kQ6_e_SOMt7M
- https://www.google.com/search?q=mo%C5%A1nje+arheologija&client=firefox-b-e&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiJ6fDdvpz0AhXJiP0HHd5dCGAQ_AUoAXoECAEQAw&biw=2144&bih=1188&dpr=0.9#imgsrc=uscFFe_9P45uoM

Hvala za pozornost